

Samen aan de slag met gebiedsontwikkeling

Verslag van de vijfde werkconferentie Zuidwestelijke Delta, 28 oktober 2010, Rotterdam

Op 28 oktober 2010 is in Rotterdam de vijfde werkconferentie over de Zuidwestelijke Delta gehouden. Met een prachtig uitzicht over de Maas is onder dagleiding van Dorien de Wit gesproken en nagedacht over het Uitvoeringsprogramma en de vorming van gebiedsallianties.

Welkom

De voorzitter van de stuurgroep, Lenie Dwarshuis-van de Beek, heet de ruim tweehonderd aanwezigen van harte welkom. De grote belangstelling is een goed signaal, het betekent dat de Zuidwestelijke Delta letterlijk en figuurlijk op de agenda staat. En dit is niet voor niets, er gebeurt veel in de Zuidwestelijke Delta. Gezamenlijk is door provincies, waterschappen, Rijk en belangenorganisaties gewerkt aan een Uitvoeringsprogramma en dit krijgt nu uitwerking in het ontstaan van gebiedsallianties. Door het regeerakkoord worden sommige plannen ter discussie gesteld, maar dit betekent niet dat het programma niet verder gaat. Voor het Haringvliet ligt er een politiek besluit bij het Rijk, het Volkerak-Zoommeer is niet ter discussie gesteld en we gaan dan ook verder met de voorbereidingen voor zoetwater en verzilting. Het is dan ook goed om te zien dat ons enthousiasme voor het programma gedeeld wordt en we hopen dat dit bijdraagt aan de toekomst van de zuidwestelijke delta.

Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta: de volgende stap

De programmadirecteur Joost Schrijnen neemt ons vervolgens mee in de plannen voor de zuidwestelijke delta. In het Uitvoeringsprogramma wordt de nationale wateropgave verbonden aan regionale uitvoering in de vorm van gebiedsontwikkeling. De ambitie van de plannen is een veilige, ecologisch veerkrachtige en economisch vitale zuidwestelijke delta. In de delta zijn er diverse plannen op het gebied van veiligheid, ecologie en economie. Sommige hiervan zijn al in uitvoering, anderen worden voorbereid. Tegelijkertijd zijn deze plannen slechts een deel van het verhaal, want de mensen zelf gaan met de gebieden aan de slag. Zo ontstaat in de context van de gehele delta ontwikkeling op gebiedsniveau. Het uiteindelijke resultaat is een kanteling van de driehoek: veiligheid en ecologie vormen de basis voor een vitale economie.

De kansen voor gebiedsontwikkelingen in de zuidwestelijke delta

Geert Teisman, hoogleraar Bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en codirecteur van NederLandBovenWater, leert ons een aantal lessen over gebiedsontwikkeling. Het uitvoeren van een plan voor een gebied kan niet meer door één partij ontwikkeld, doorgedrukt en gerealiseerd worden. De betrokken partijen hebben vervolgens de keuze om toch de strijd aan te gaan, of een 'slimme verzoening' te bewerkstelligen. Maar hoe doe je dat, slimme verzoening. Deze slimme verzoening is mogelijk door combinaties:

Zuidwestelijke Delta

- Inhoudelijk combineren: nieuwe combinaties en innovaties op grensgebieden
- Inzet combineren: vitale allianties, ingebed in een groter netwerk
- Tijd en voortgang combineren: synchroniseren van ontwikkelprocessen

Tot slot een vooruitblik. Het lijkt erop dat de nationale ordening zich steeds verder terugtrekt en de zelforganisatie van regio's de nadruk krijgt. Dit biedt nieuwe ruimte voor regionale partijen en 'burgers, boeren en buitenlui'.

Discussie aan de hand van stellingen

Stelling	Uitslag	Discussie met de zaal
1a. Gebiedsontwikkeling wordt pas snel en slim wanneer iedereen de eigen verlangens inbrengt en zelf uitspreekt welke inzet en bijdrage hij/zij zelf gaat leveren	Mee eens	<ul style="list-style-type: none"> - Er moet geluisterd worden naar de mensen - Niet voor en tegen, maar gezamenlijk aan de slag - Het wordt moeilijker, maar dat dwingt ook tot realisme
1b. Gebiedsontwikkeling kunnen we schudden, iedereen valt terug op zijn eigen belang	Mee oneens	
2a. Ik heb er vertrouwen in dat we voor hoogwaardige voorstellen in de komende jaren geld zullen vinden	Mee eens	<ul style="list-style-type: none"> - Door de kanteling kunnen we de plannen ook economisch laten zien, de investeringen leveren rendement op - Denken uit het geheel is van belang - Combinaties maken het complexer, maar zorgen ook voor kwaliteit
2b. Ik geloof dat we in financieel gure tijden vooral geen gecombineerde voorstellen moeten uitwerken, deze zullen toch niet uitvoerbaar zijn	Mee oneens	
3a. Gebrek aan rijksgeuld is een mooie reden om samen te werken, we hebben elkaar nu echt nodig	50-50	<ul style="list-style-type: none"> - Rijksgeuld is altijd nodig - We gaan aan de slag!
3b. Gebrek aan rijksgeuld is een goede reden om te stoppen, we kunnen het toch niet op eigen kracht	Mee oneens	

Gebiedsontwikkelingen in de zuidwestelijke delta: de Grevelingen

Vervolgens vertelt Lennart Langerak, projectleider MIRT verkenning Grevelingen, ons over de gebiedsontwikkeling Grevelingen. In 2005 is verkend welke kansen er liggen in de Grevelingen en hieruit bleek dat er een veelheid aan kansen is rond natuur, recreatie, toerisme, energie, waterkwaliteit en waterkwantiteit. Deze kansen zijn benoemd in de visie 'Zicht op de Grevelingen'. Het is niet bij een visie gebleven, er is een compacte uitvoeringsorganisatie opgezet en samen met de regio en de markt is gewerkt aan de uitvoering van diverse projecten. Door de discussie over waterkwaliteit in de zuidwestelijke delta en het rapport deltaverbanden, is de mogelijkheid ontstaan om de ambitie op te schalen. Dit heeft geleid tot het voorstel voor een gezamenlijke MIRT verkenning. Deze verkenning is nu gestart en de grote investeringen – doorlaatmiddel

Zuidwestelijke Delta

Brouwersdam, getijdenenergie, sluis Brouwersdam en opening in de Grevelingendam – worden onderzocht. Voortdurend blijven we hierbij zoeken naar de ontwikkelkansen voor het gebied. Zo ontstaat een verbinding van agenda's, schaalniveaus en termijnen.

Gesprek over de actualiteit

Dorien de Wit stelt Frans Hamelink, gedeputeerde van de provincie Zeeland, vragen over de actualiteit rond het regeerakkoord. Frans Hamelink geeft aan dat we op de inhoud gewoon kunnen doorgaan, maar de ontwikkelingen bij zowel Rijk als provincies hebben wel gevolgen voor het uitvoeringstempo. Op de vraag of er ten aanzien van de Zuidwestelijke Delta ook positieve dingen in het regeerakkoord staan blijft het lang stil. Deze stilte zegt volgens de gedeputeerde al genoeg, maar bijvoorbeeld het verbeteren van de doelmatigheid van het waterbeheer is een goede zaak. Samengevat betekent het regeerakkoord wellicht een lager tempo, maar we gaan aan de slag.

Deelsessies

De deelnemers verspreiden zich over vijf deelsessies. Hieronder volgt van iedere deelsessie een korte terugkoppeling.

Deelsessie Oosterschelde

Inleider Frans Hamelink stelt dat ruimtelijke ordening noodzakelijk is, gelet op de vele functies en ontwikkelingen in de Oosterschelde. Hij vindt ook dat deze ordening niet te strak moet zijn en denkt aan spelregels die gedragen worden door partijen en alleen betrekking hebben op de zaken waar functies elkaar in de weg zitten.

Vervolgens wordt met de deelnemers gezocht naar kansen voor gebiedsallianties en wordt gevraagd welke rol de deelnemers daarin zelf willen spelen.

Er blijken volop kansen te zijn voor allianties. Bijvoorbeeld een verbinding tussen de productie van schelpdieren en de culinaire sector, of een verbinding tussen recreatie en natuur. Ook sectorale allianties bieden kansen, bijvoorbeeld binnen de visserij of binnen de recreatiesector. Er zijn ook al bestaande voorbeelden, zoals Blueport Oosterschelde, op initiatief van de visserij in Yerseke. Ook communicatie door watersportverenigingen en het Nationaal Park Oosterschelde wordt genoemd.

Hamelink concludeert dat de alliantiegedachte breed wordt omarmd en op verschillende niveaus mogelijk is. Een belangrijk punt ten aanzien van de ruimtelijke ordening is dat deze voldoende flexibel moet zijn en betrekking heeft op zowel de huidige functies als op ontwikkelingsmogelijkheden.

Deelsessie Westerschelde

Rein van der Kluit schetst de huidige ontwikkelingen in en rond de Westerschelde op het gebied van veiligheid tegen overstroming (kust- en dijkversterking), nieuwe natuur met economische waarden, infrastructurele projecten. Zowel ten noorden als ten zuiden van de Westerschelde zijn er ruimtelijke plannen en wensen, zoals recreatieve ontwikkelingen, wonen aan het water en jachthavens. Bestaande overlegstructuren richten zich op deelbelangen. Kan alliantievorming een oplossing bieden voor verdere ontwikkeling van de regionale economie?

Er volgt een levendige discussie, waaruit een grote verscheidenheid aan belangen en betrokkenheid blijkt. Niet alleen regionale, maar ook nationale en internationale aspecten beïnvloeden de kans op alliantievorming. De deelnemers kunnen zich vinden in het voorstel om de Provincie te verzoeken een clarificateur te benoemen die verheldert hoe alliantievorming rond de Westerschelde tot stand kan komen.

Deelsessie Haringvliet - Hollandsch Diep

Vanwege de actualiteit beantwoordt mevrouw Dwarshuis eerst een aantal vragen over het Kierbesluit. Daarna gaan de deelnemers aan de slag met de 'lessen van Teisman', om te beginnen door aan te geven wat hun eigen toekomstperspectief / belang is.

Vervolgens worden sleutelprojecten en kiemen voor het gebiedsproces benoemd. Het Kierbesluit wordt genoemd als sleutelproject. Ontwikkelingen in de Scharreze- en

Zuidwestelijke Delta

Zuiderdieppolder bieden kansen voor een mooie combinatie tussen wonen, werken, recreëren en natuur. De Kamer van Koophandel ziet potentie in een recreatieve ontwikkeling van het waterfont van Willemstad richting de Biesbosch. Kleine projecten, die privaat gerealiseerd kunnen worden, zijn goede kiemen voor het gebiedsproces. Ook Teisman pleitte voor kleine stappen! Gebiedskennis, geld en draagvlak worden gezien als andere factoren die het succes van een alliantie bepalen.

Partijen willen zelf graag bijdragen, in ieder geval door hun eigen kennis aan te bieden. Op de vraag van Dwarshuis welke rol anderen van de provincie verwachten wordt in ieder geval deelname van de provincie verwacht, soms als katalysator, soms wat meer op de achtergrond, maar in ieder geval met regionaal overzicht.

Deelsessie Volkerak-Zoommeer

Na korte inleidingen van Jan Hoogendoorn en Koos Beurskens reageren de deelnemers op een aantal vragen. Daaruit blijkt ten eerste dat alle aanwezigen de noodzaak en urgentie delen van de aanpak van de waterkwaliteitsproblemen (blauwalgen). Over de voorgestelde aanpak, verzilten, zijn de meeste deelnemers het eens, maar met name in Zuid-Holland is er zorg over de zoetwatervoorziening. Een zoutlek is een risico voor Zuid-Holland, terwijl in Zuid-Holland juist geen investeringen in een alternatieve zoetwatervoorziening plaatsvinden. Wat betreft de afbakening is het prima om naar andere thema's te kijken, maar het watersysteem zelf blijft het belangrijkste. Verbreding kan er wel voor zorgen dat andere ontwikkelingen kunnen meeliften en het kan meerdere kostendragers opleveren. Benut ook de praktische kansen die er nu zijn: onderzoek hoe de aanleg van de A4 kan bijdragen aan het waterbeheer in de regio. Wat betreft het proces is de betrokkenheid van ondernemers en van gemeenten een aandachtspunt. De zoetwatervoorziening voor de landbouw wordt gezien als het sleutelproject. Andere belangrijke punten zijn recreatie, duurzame energie en de noodzaak tot ontwikkeling van kernen als Ooltgensplaat, Zevenbergen, Steenbergen, etc.

Deelsessie Lange Termijn

Deze deelsessie onder leiding van Cees Lever gaat over de relatie tussen lange en korte termijn. Het werken aan zowel een korte termijn uitvoeringsagenda als een lange termijn strategie biedt kansen, maar kent ook bedreigingen. De invloed op het gevoel van urgentie kan zowel positief als negatief zijn.

De deelnemers signaleren verschillende kansen in de relatie tussen korte en lange termijn. Vanuit het Uitvoeringsprogramma is al informatie beschikbaar die gebruikt kan worden in de totstandkoming van de lange termijn visie. Kosten kunnen over langere termijn worden afgeschreven. Doordat er wordt gewerkt aan een lange termijn visie, groeit het besef dat maatregelen die voor de korte termijn genomen worden niet definitief zijn. Onderwerpen / elementen die kansen bieden en in de lange termijn visie aandacht moeten krijgen, zijn integraliteit (ook op de lange termijn), innovatie, zilte teelten en de mogelijkheden voor sociaal economische ontwikkeling.

Zuidwestelijke Delta

Er zijn ook bedreigingen in de relatie tussen lange en korte termijn. Het toetsen van korte termijn maatregelen op de lange termijn kan de ontwikkelingen rond het Uitvoeringsprogramma stoppen of beperken. Een lange termijn strategie kan

beperkingen opleggen aan de mogelijkheden voor de korte termijn en andersom kunnen korte termijn beslissingen beperkend zijn voor de mogelijkheden op de lange termijn. De lange termijn is ongrijpbaar. Neem daarom kleine stapjes en communiceer ook deze kleine stapjes.

Tenslotte: een integrale benadering betekent ook keuzes maken. Sectorale oplossingen die optimaal zijn vanuit één functie, kunnen vanuit integraliteit sub-optimaal zijn.

Deelsessie economisch profijt

De deelsessie start met een geanimeerd gediscussieerd over hoe overheid en bedrijfsleven met elkaar om moeten gaan en over het belang van het gesprek tussen sectoren om tot een gezamenlijke opgave te komen. Er wordt gepleit om open te staan voor initiatief van ondernemers en andere partijen, die bijdragen aan de integrale doelstelling van de stuurgroep. Beloon deze partijen met inzet en energie vanuit de stuurgroep om daadwerkelijk tot realisatie te komen.

Vervolgens is gekeken hoe verschillende sectoren moeten omgaan met het gegeven dat ongelimiteerde groei niet mogelijk is. In de studie van Jim Louisse (zie www.zwdelta.nl) worden clusters van sectoren onderscheiden: logistiek, procesindustrie, gebruikers van de open ruimte (agro, aqua, natuur), genieters van de open ruimte (toeristen, recreanten, bewoners) en duurzame innovatie.

Een kansrijk cluster is de "biobased economy", die zou kunnen aanhaken bij de kracht van grote spelers als Dow en Cargill. De kweek van estuarien voedsel in combinatie met cultuurhistorische steden lijkt een krachtig marketingconcept. Een kanttekening is dat biobased economie niet per se in lijn hoeft te zijn met recreatief aantrekkelijke keuzes. Hoe gaan sectoren met elkaar in gesprek om de ruimte te verdelen? Bijvoorbeeld: kan natuur ook betekenisvol zijn voor mensen. Bij de achterban van de natuurbeweging ligt zo'n gesprek niet gemakkelijk, omdat men vreest dat niet iedereen zorgvuldig met het natuurbelang omgaat. Het gaat erom dat alle deelnemers aan het gesprek vanuit verschillende belangen en sectoren natuur als een gezamenlijk opgave zien.

Het open staan voor initiatieven van ondernemers zou vorm kunnen krijgen door per provincie een loket te maken waar iedereen zijn ideeën kan leggen. Het programmabureau probeert 'quick wins' te vinden en kan ook als loket fungeren.

Lunch en Zoetwatermarkt

De lunch vindt plaats in de panoramazaal op de 16^e verdieping. Er is een zoetwatermarkt ingericht waarmee alle projecten worden gepresenteerd die in voorbereiding zijn om de zoetwatervoorziening te regelen als het Volkerak-Zoommeer zout wordt. Iedereen kan zich laten informeren over de stand van zaken en vragen stellen aan de projectleiders.